

Av: Svein Bjørberg



Rådgivende ingeniør i Multiconsult, professor ved NTNU og styremedlem i Senter for Bygdekultur. Han har vært seniorrådgiver og leder i en rekke byggoppdrag i regi av Riksantikvaren og andre offentlige myndigheter.

**D**et er et enormt behov for kompetanse innen dette området. Selv om det er gitt et klart uttrykk for å satse på utdanning av kompetente håndverkere, for eksempel i "Kulturminnevern i Oslo", delmål 6: "Oslo kommune skal være en pådriver og samarbeidspartner for utdanning av alle typer fagfolk innen de områder som kulturminnevernet er avhengig av", så har det skjedd alt for lite. Mine erfaringer fra mange år med rådgivning, undervisning og forskning innen bygningsforvaltning samt arbeid i Fortidforeningens eiendomsutvalg har gjort det tydelig at det er et stort og voksende behov for økt bredde i utdanning på alle nivåer. Dette underbygges også ved at det er et økende omfang byggskader på eldre bygninger som nylig er oppgradert og vedlikeholdt pga manglende forståelse for eldre materialer og bygningsfysikk.

**Selv om det bygges** mye nytt, skal vi leve lenge med den eksisterende bygningsmassen. Totalt sett utgjør den totale bygningsmassen ca 325 mill. m<sup>2</sup> (i overkant av 200 mill. m<sup>2</sup> er boliger og ca 45 mill. m<sup>2</sup> er av det offentlige), hvorav ca 100 mill. m<sup>2</sup> er fra før 1940. Store deler av eksisterende bygg er oppført i andre materialer og materialdimensjoner, og de er konstruert på helt andre måter enn det er gjort i nyere tid. Av våre ca 1620 kirker er ca 1100



Oppgradert bygningsmasse langs kaiene i Trondheim. Arkivfoto

# GAMMEL kunnskap trengs!

**For å kunne ta unna nødvendig oppgradering av eldre bygningsmasser, trenger vi mange flere som kan gammelt håndverk, som tømrere, snekkere, malere, murere.**

listeført, dvs. at de har en eller annen form for vernestatus. Vedlikehold har aldri stått høyest på dagsorden, spesielt blant offentlige byggeiere. Fokuset har vært rettet mot nybygging, og det samme gjelder utdannelsen, både når det gjelder håndverket og den høyere utdannelsen. Bygningsvern og ombyggingsteknikk ble satt på dagsordenen på slutten av 1970-tallet, og på slutten av 1980-tallet kom Bygningsforvaltning – FDV (Forvaltning, drift og vedlikehold).

**Til tross** for økt aktivitet innen

vedlikehold og oppgradering, er det et enormt akkumulert etterslep. Dette har medført at det også må gjennomføres store utbedrings- og reparasjonsarbeider når man først setter i gang tiltak, og disse må gjennomføres på byggets og materialenes premisser og den lokale byggeskikk. Med byggeskikk mener jeg den lokale, folkelige byggetradisjon slik den kommer til uttrykk gjennom materialbruk, tekniske løsninger, former og byplaner, totalt sett forhold som er utviklet gjennom generasjoner.



Her trengs gammel håndverkskunnskap! Fra rehabilitering av en gammel sjøbod i Drammen. Foto: Stokk & Stein

## KOMPETANSEBEHOVET kan deles inn i tre nivåer:

### BYGGEIERE

(strategisk nivå)

Byggeiere med bygninger som kommer inn under bygningsvernet eller er av eldre byggeskikk, må i første runde påse at forvalterrollen har kompetanse innen bygningsvern, inkl. material- og byggeteknikk. Kommuner og fylkeskommuner forvalter til sammen ca 33 mill. kvadratmeter bygninger. Kommunene har også vedlikeholdsansvaret for landets ca. 1620 kirker. Ca 35 % av kirkene har stort behov for oppgradering av tak, tårn og yttervegger. I tillegg kommer utbedringsbehov på inventar, inkludert malingsdekorasjoner. Byggeiere er også museer og samlinger av kulturminner i form av bygninger og gjenstander, og private eiere av gårdsanlegg og enkeltstående bygninger som kommer under bygningsvernet.

### FORVALTERE

(taktisk nivå)

Forvaltere skal påse at tiltak blir gjennomført, må kunne beskrive og bestille tiltakene slik at det operative nivå får klar forståelse av hva som skal gjøres samt kunne gi pris på arbeidene der det er mulig. Av dem som har behov for kompetanse, dvs. utfører forvalterrollen, eller deler av denne, skal spesielt nevnes: Ledere i statlige, kommunale og fylkeskommunale eiendomsorganisasjoner, ledere i private eiendomsselskaper som har bygninger under bygningsvern, riks-, fylkes- og byantikvariske myndigheter, arkitekter og rådgivende ingeniører som tar oppdrag innen bygningsvern og eldre bygninger uten vernestatus, ledere i entreprenør- og håndverksbedrifter som skal gjennomføre arbeid i bygninger med vernestatus.

### UTFØRENDE HÅNDVERKERE

(operativt nivå)

Utførende håndverkere skal gjennomføre det fysiske, beskrevne arbeidet basert på byggeskikk fra de aktuelle perioder. Dette betyr spesielt material- og detaljkompetanse innen tradisjonelt håndverk. I henhold til rapport "Kulturhåndverk" er kjennetegnet på tradisjonelt håndverk manuelt arbeid gjennom personlig innsikt og handlingsbåren kunnskap som er ervervet gjennom opplæring ved herming, egen erfaring og lang øvelse. Kompetanse innen utførende kulturhåndverk må finnes hos: Entreprenør- og håndverksbedrifter som skal arbeide med bygningsvern. Håndverkere med fagkompetanse basert på dagens byggeskikk må gis etterutdanning og suppleres med personer med fagutdanning innen kulturhåndverk. Håndverkere må være tilsatt for vedlikehold ved museer og samlinger av kulturminner.